

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конаржевський Ю.А. Менеджмент і внутрішньошкільне управління / Ю.А. Конаржевський. – М. : Педагогика, 2000 – 224 с.
2. Освітній менеджмент: навч. посібник / за ред. Л.І. Даниленко, Л.М. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
3. Пикельная В.С. Теоретические основы управления. Школоведческий аспект / В.С. Пикельная. – М. : Вишняя школа, 1990. – С. 31–86.
4. Харківська А. А. Система матричного управління науково-методичною роботою ВНЗ із огляду євроінтеграційних процесів в освіті / А.А. Харківська // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – Випуск 13. – С.178–190.
5. Харківська А.А. Управління системою вищої освіти в контексті ХХІ ст. / А.А. Харківська // Науковий колегіум. Науковий інформаційний журнал. Проблеми вищої освіти: зб. наук. пр./ гол. ред. М.Ф. Бондаренко та ін. – Харків, ПФ «Колегіум». – 2011. – № 3 (64) – С. 33–38.
6. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. / Є.М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

УДК 378.316.77

УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Шведова Я.В.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Розглянуто умови професійного розвитку особистості майбутнього фахівця. Серед умов основними визначено: сукупність особистісних якостей, професійне самовиховання, використання активних методів навчання.

Ключові слова: професійний розвиток, професійне самовиховання, активні методи навчання, особистісні якості, студент.

© Шведова Я.В., 2012

УСЛОВИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА

Шведова Я.В.

Рассмотрены условия профессионального развития личности будущего специалиста. Среди условий основными выделены следующие: совокупность личностных качеств, профессиональное самовоспитание, использование активных методов обучения.

Ключевые слова: профессиональное развитие, профессиональное самовоспитание, активные методы обучения, личностные качества, студент.

CONDITIONS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE INDIVIDUAL STUDENT

Shvedova Ya. V.

The conditions for the professional development of a future professional. Among the main conditions are: a set of personal qualities, professional self-education, the use of active learning methods.

Key words: professional development, professional self-education, active learning methods, personality, student.

Вирішення питання професійного розвитку особистості студента є важливою педагогічною проблемою. У період античності освітня система розвивала тіло (фізичний розвиток), у середні віки – душу (духовний розвиток), у новий час – дух (психічний розвиток, насамперед інтелект і волю), у соціалістичних країнах – ідейність і колективізм (соціальний розвиток). У даний час більшість науковців схиляється до необхідності цілісного розвитку людини. Професійний розвиток студента невіддільний від особистісного, адже в їх основі лежить принцип саморозвитку, який детермінує здатність особистості до творчої самореалізації [3].

Ми спираємося на ідею цілісності, єдності особистісного і професійного розвитку студента, в якому важливим фактором є внутрішній стан особистості, її активність, потреба в самореалізації.

Мета дослідження – обґрунтувати умови професійного розвитку особистості студента.

У науковій літературі проблема професійного розвитку особистості викладена в широкому розумінні її сутності. Найвідоміші вітчизняні концепції професійного розвитку та психології професіоналізму (О.О. Бодальов, Є.О. Клімов, Н.В. Кузьміна, О.К. Маркова, Л.М. Мітіна, О.О. Реан, А.В. Фурман, В.Д. Шадріков та ін.) переконливо доводять, що як особистість загалом, так і її пізнавальні процеси формуються саме у процесі професійного розвитку, здійснення професійної діяльності, розв'язання специфічних професійних завдань. Модель особистісно-професійного розвитку студента має п'ять рівнів: рівень несформованої особистості, егоцентричний, групоцентричний, гуманістичний і духовний. Майбутній спеціаліст, який перебуває на тому чи іншому рівні розвитку, володіє всіма вже привласненими рівнями. Але важливим є не засвоєння максимальної кількості рівнів, а домінування вищих із них. Чим вищим є рівень розвитку студента, тим вищий ступінь його творчості й більший потенціал самореалізації в майбутньому [1, 3]. Не кожен студент досягає максимальних висот гуманістичного і духовного рівня. Цими уявленнями про модель особистісного і професійного розвитку студента будемо керуватися у подальшому аналізі.

Узагальнення наукової літератури, власні дослідження дають підстави для наступних висновків:

1. Професійний розвиток студента характеризується нелінійністю, здатністю до самоорганізації.
2. Професійний розвиток студента проявляється у нерозривності з внутрішніми і зовнішніми факторами.
3. Професійний розвиток особистості студента є динамічною, процесуальною системою, в якій виокремлюються певні етапи.

Таким чином, під професійним розвитком студента ми будемо розуміти динамічний, нелінійний, багаторівневий процес, при якому відбуваються якісні зміни його особистості, що обумовлені внутрішніми і зовнішніми факторами [1].

Для того, щоб виховати справжнього фахівця, здатного впевнено вийти на ринок праці, спроможного до здорової конкуренції, під час

навчання у ВНЗ студенту повинно створити певні умови. На наш погляд, деякими з цих умов можуть бути:

1. Сукупність особистісних якостей студента.

Внутрішнім засобом і основною умовою професійного успіху і майстерності є повне заглиблення у те, що ти робиш тут і зараз. На практиці це ясно бачив К.С. Станіславській, який писав: «Перше зерно, загальне всім, хто хоче почати шлях творчості, над розвитком якого треба працювати всім, – зосередженість. ...Якщо людина не уміє збирати думку, відчуття, слово пильне, не уміє всі сили свого організму примусити діяти в одну сторону, в одному напрямі, він схожий на нестерпну миготливу лампу, нестерпну для зору. Людина, що не володіє цією силою пильної уваги, вічно роздвоюється в своїх задачах, – тільки ремісник». Потреба у втіленні самого себе в своїй справі бачиться нами як базова умова становлення стійкого інтересу до професійної діяльності – цієї головної властивості мотивації професіонала.

Крім цього, для успішного професійного розвитку необхідні такі емоційно-вольові якості як: наполегливість, цілеспрямованість, стриманість, рішучість, самовладання, емоційна рівновага, комунікабельність, ставлення до світу, інтерес до явищ суспільно-політичного життя, життєві настанови (К.О. Абульханова-Славська, Е. Фромм, Л.І. Анциферова, К.К. Платонов). Оскільки, особистісні якості обумовлюють успішний професійний розвиток, тому встає необхідність їхнього розвитку.

2. Усвідомлення студентом самого себе як суб'єкта навчальної діяльності в системі професійної освіти, усвідомлення мотивів, цілей процесу навчання.

Активізація самосвідомості студента допомагає йому оцінити свої здібності, особисті якості й займатися самовдосконаленням в області професійної діяльності, тобто професійним самовихованням.

Використання цієї умов обумовлює формування позиції „Я – майбутній спеціаліст. Я готую себе до цієї важливої професії”. Водночас, студент повинен оволодіти досвідом самостійної роботи щодо збагачення своїх знань та умінь, розвитку своєї особистості, оскільки оволодіння будь-якою діяльністю відбувається тільки в процесі самої діяльності. Для виникнення потреби у професійному самовихованні

потрібно, щоб у свідомості майбутнього фахівця сформувався образ ідеального спеціаліста його галузі. Активне професійне самовиховання починається після того, як студент детально ознайомиться з обраною професією, з вимогами, які вона пред'являє до нього. Професійні вимоги до особистості, будучи усвідомленими та прийнятими студентом, стають потужним двигуном практичної дії.

Професійне самовдосконалення – свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції та розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку [2, 3].

Професійне самовдосконалення майбутнього фахівця відбувається у двох взаємопов'язаних формах – самоосвіта і самовиховання. Основним змістом самоосвіти є вдосконалення наявних у студента знань, формування умінь і навичок з метою досягнення бажаного рівня професійної компетенції.

Щоб самовиховання стало усвідомленим і професійно спрямованим, майбутній фахівець має відчувати, реально оцінити свою придатність до обраної професії.

Головною метою самовиховання на сучасному етапі є досягнення згоди зі самим собою, знаходження сенсу життя, самоактуалізація і самореалізація потенційних можливостей, природних здібностей та активне самоутвердження в суспільному житті[3]

3. Використання активних методів навчання, залучення студентів до проблемних питань, пов'язаних з їхньою майбутньою діяльністю.

Основне призначення активних методів як раз і полягає в тому, що вони наближають навчання до професійної діяльності, сприяють професійному розвитку студента [5].

Так, рольова гра, моделювання ситуацій, мозковий штурм, групова дискусія, обговорення, вирішення проблемних питань, робота в парах, малих групах, сприяють цілісному включенню студентів в освітній процес та забезпечують успішне входження в майбутню професію. Вони ставлять студента в ситуацію реальних дій, змушують мислити предметно, досягати відчутного результату. Загалом інтерактивні методи сприяють організації та розгортанню суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу, забезпечують їх власну активність.

При використанні проблемних питань, отримуємо можливість сформуванню у студентів впевненість у власних професійних силах. Цього можна досягти за допомогою проблемних лекцій, дискусій. Впроваджуючи проблемні лекції викладач активізує пізнавальну діяльність студентів.

Професійний розвиток студентів особливо ефективно відбувається при розв'язанні завдань, для яких характерний дефіцит інформації, способів вирішення, інтерпретацій, пояснень, оцінки та пошуку смислу одержаного результату. Власне особистісним процесом є не засвоєння знання як такого, а виокремлення із масиву інформації власного, особистісного знання; не засвоєння запропонованої кимось оцінки, а побудова власного оцінювального судження; не виконання заданої діяльності, а вироблення її індивідуального стилю, способу самовираження через цю діяльність.

Висновки. Створення належних педагогічних умов є обов'язковим для формування фахівця. Студенти отримують можливість не тільки отримувати професійні знання, але й розвивати особистісні якості, працювати над самовдосконаленням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зеер Э.Ф. Психология профессионального образования: Учебн. пособие. – Москва-Воронеж, 2003. – 408 с.
2. Корень Т.О. Професійний розвиток особистості: категоріальне визначення / Т.О. Корень // Актуальні проблеми психології: Зб. Наукових праць / Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України; [Під ред. С.Д. Максименка]. – Т. 7: Екологічна психологія. – Вип. 17: Психологія освітнього простору. – Миколаїв: ТОВ «Фірма «Ілон», 2008. – С. 86-89.
3. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С. 28-38.
4. Фонарев А.Р. Психологические особенности личностного становления профессионала / А.Р. Фонарев. – М. : Издательство Московского психолого-социального института, 2005. – 560 с.
5. Смолкин А.М. Методы активного обучения / А.М. Смолкин – М.: Высшая школа, 1991.